List 34. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljano po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 25. avgusta 1875.

193

Obseg: Šolski vrti. — Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi. (Dalje.) — Gospodarske novice. — Kakošne naprave imajo v Vorarlbergu za onemogle ali sicer uboge ljudí. — Kaj so nemškutarji? — Letna šolska sporočila. — Slovensko slovstvo. — Premišljevanje o ustaji Ercegovine in Bosne. — Zemlja v Ercegovini in Bosni. — Policijski komisar. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Šolski vrti.

(S podobo.)

Kar družbe kmetijske dobivajo od ministerstva denarno podporo za vrte ljudskih šol, se je pričelo nekako živahnejše gibanje vzlasti pri tacih šolah, ki imajo v vrtnarstvu izvedene in za sadjerejo itd. vnete učitelje.

Šolskim občinam dohaja iz gori imenovane podpore precej zdatna pomoč, zato se napravlja čedalje več novih vrtov ali vsaj drevesnic pri ljudskih šolah.

Ker pa dobro napravljeni vrt zdatno pospešuje dober namen, in se nam je že od več straní naznanila želja, imeti izgled (mušter) tacega vrta, vstrezamo radi tem željam s sledečo podobo:

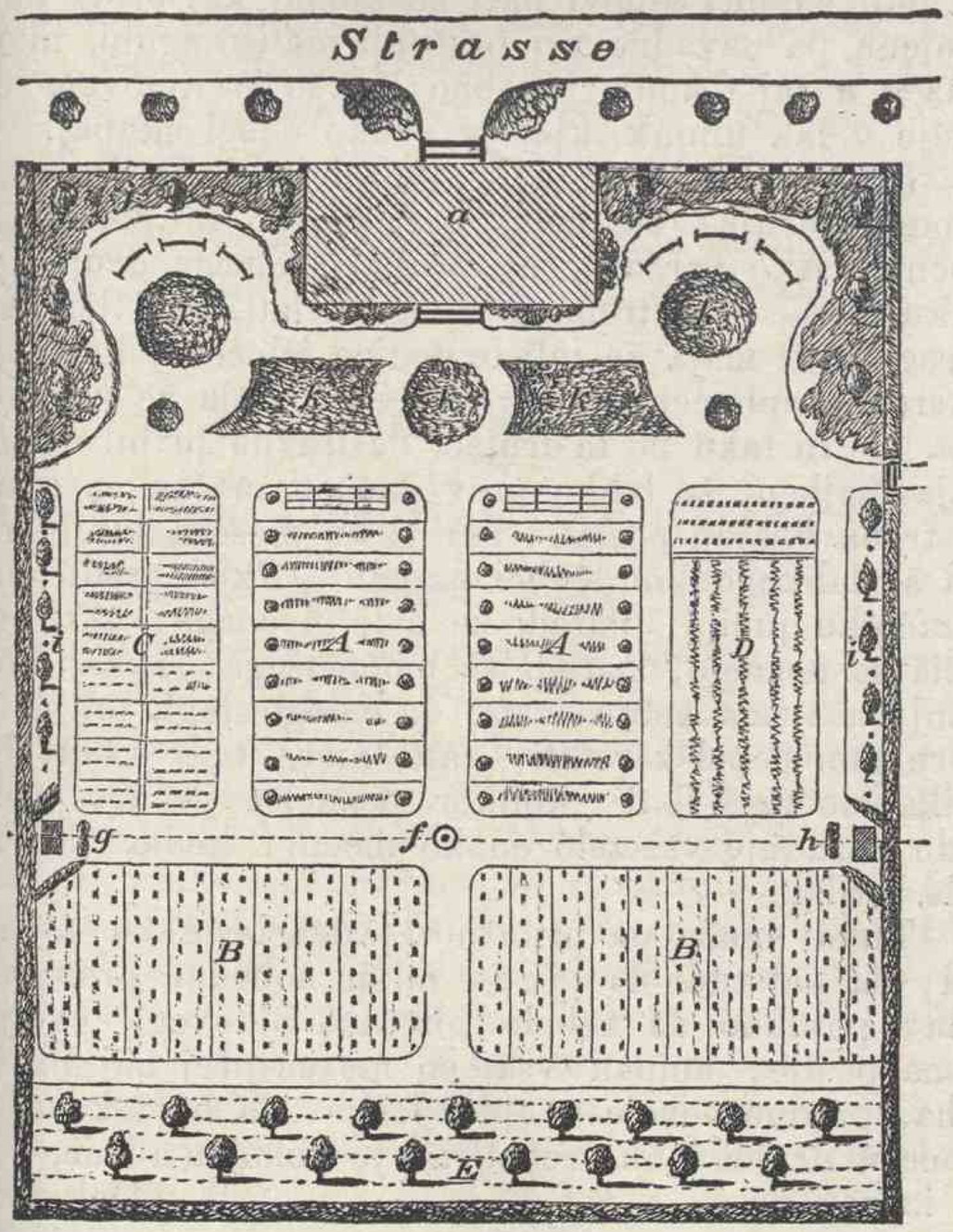

Brez ugovora so taki vrti ali drevesnice jako koristni na dvojno stran: od ene strani cepijo ljubezen do vrtnartstva v srca šolske mladine, in jo podučujejo v tem kmetijskem razdelku kmetijstva; od druge straní pa, če ima izveden in marljiv učitelj tak vrt v svoji oskrbi, koristi tudi že odrašenim soseščanom, ki imajo priliko, na takem vrtu tudi za-se kaj koristnega videti.

Ker pa je treba, da učitelj pri napravi novega šolskega vrta, ali če starega predrugačiti hoče, ima kak dober izgled pred seboj, zato smo si po prijaznosti vredništva „Oest. landw. Wochenblatt" oskrbeli tak izgled, ki ga tukaj v podobi podamo našim učiteljem, krajnim šolskim svetom in pa županom.

Ni pa naš namen dotičnim možém velevati: „prav tak vrt si morate narediti", ampak namen naš je, jim le, kakor smo gori rekli izgled dati, po katerem naj za razmere svojega kraja pripraven vrt napravijo. Če, na priliko, so v podobi našega lista tudi zaznamovane grede za zasadbe trt, ni nam treba še le opominjati, da se trtne grede ne naredijo v šolski vrt tacega kraja, kjer trte ni ali vsaj s pridom ne zori.

Po tem navodu popišemo sedaj, kako je na naši podobi šolski vrt osnovan.

Tam, kjer stojí nemška beseda „Strasse", pelje cesta memo vrta, v sredi je iz ceste vhod v šolo **a**; na vsaki strani vhoda je lično nizko grmovje zasajeno; na levo in desno stojé sadna drevesa, kakor na straži pred vrtom.

Iz šolskega poslopja stopimo v majhne drevesnice, ki so zaznamovane s črkama **j** in **k**.

Drevesnici, zaznamovani z **j**, ste namenjeni za nasadbo nekaterih gozdnih dreves in pa grmovja, da se šolska mladina seznani tudi s takim našim drevjem in grmovjem; vsaj še stari ljudje ne znajo včasih prav navadnega grmovja imenovati. Te drevesnice ob enem tudi varujejo ostali vrt cestnega prahú.

Kjer stojí črka **k**, so grede za nasadbo cvetlic, kjer se dekleta vadijo razne cvetlice sejati, saditi, presajati in sploh cvetličnik oskrbovati, da se tako izurijo v izrejevanju cvetličnem.

A sta vrta za zelenjavo in kuho, tudi dekličem namenjena, da se učijo v tem, česar gospodinja vedeti mora. Če je mogoče, naj se napravite ob kraji, kakor podoba kaže, dve majhni gnojni gredi (Mistbeete) ne zato, da bi služili za vrtnarske toplice (Treibhaus), ampak zato, da se več zelenjave pridela.

Blizo teh zeljenadnih gred na eni strani je majhna trtnica **D**. Trtnica je zasajena s kakimi 10 trtami raznih plemen in posebno tacimi, ki dajete dobro grozdje za na mizo.

Vrtec **C** na drugi strani je botaniški vrt; on ima grede na štiri vogle, kamor se sejejo različne rastline, trave, detelje ali sicer koristne rastline, pa tudi strupene, da se šolska mladina poduči o koristnem in škodljivem rastlinstvu.

B ste drevesnici za sadno drevje, jako važni za šolski poduk; tukaj se že stareji učenci vadijo saditi, cepiti in sploh gleštati sadno pritlično in visoko drevje.

g kaže mesto za majhen čebelnjak, v katerem je učitelju lepa prilika, bolj odrašeno šolsko mladino podučevati v čebeloreji po Dzierzonovi sistemi.

h kaže mesto za gnojišče mešanega gnoja (kompost), ki se ne sme pogrešati v nobenem šolskem vrtu.

Okoli šolskega poslopja se lahko naredijo brajde za trto ali sadno drevje.

Okoli tiste strani vrta, ki je obrnjena na cesto, naj se naredí lesena ograja, ostale tri strani vrta pa naj se obdadó z živo mejo, za katero se posebno murba priporoča, da se tako mladina tudi nekoliko vadi v murbo in sviloreji; **f** kaže vodnjak (štirno), **E** pa je zasadiše visocega sadnega drevja.

Kako velik naj je šolski vrt, to se ravná po okoliščinah vsacega kraja in pa po premoženji šolske občine. Če ne more biti velik, bode naj majhen; stavimo pa, da bode vsacemu všeč, če je po tej podobi osnovan. Domači bodo veselje imeli nad takim vrtom, pa tudi tujec, ki bode memo šel, ga bo radostno ogledaval, pa rekel: čast in hvala šoli, ki ima tak vrt!

Ker pa so šolska poslopja večidel že poprej bila, predno so se začeli napravljati šolski vrti, se vé da oni ne morejo tako tikama šole biti, kakor naša podoba kaže; al to nikakor ni zadržek, da se na drugem mestu postavljeni vrt vendar tako vredi, kakor je načrtan na tej podobi.

Naj bi ta izgled po vseh slovenskih krajih prestrojil šolske vrte na korist naši mladini pa tudi odrašenim našim gospodarjem in gospodinjam!

Novi Kranjski panj

po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Tako more tedaj čebelar, ki nove Kranjske panjove ima, na mnoge načine, in sicer brez posebnih težav sam delati roje. Da to je imenitna prednost, katero že v tem oziru novi panj ima v primeri s starim, vsak lahko spoznava, še posebno pa, ako naslednje reči malo bolje pomisli:

1. Kdor sam roje dela, jih prav gotovo vsako leto lahko več naredí, kakor bi jih sicer dobil, če svoje čebele prostovoljno rojiti pustí.

Ako je spomlad zgodnja in sploh letina čebelam ugodna, bo čebelar, kakor sem že zgoraj dokazal, prav lahko toliko rojev naredil, da mu na vsacega plemenjaka, kar jih je čez zimo ohranil, pride po troje; nasproti pa čebelar, ki svojim čebelam pripusti, da mu rojijo, kakor se jim poljubi, tudi v dobrih letinah ne more čez dvoje rojev na enega plemenjaka računati. Kdor namreč kaj prida plemenjakov čez zimo pusti, se mu bo tudi v dobrih letinah navadno prigodilo, da mu eden ali drugi celó nič rojil ne bo, nekateri mu bo rojil le enkrat, večidel po dvakrat, malokateri po trikrat ali štirikrat, tako, da mora popolnoma zadovoljen biti, ako mu sploh po dva roja prideta na vsacega plemenjaka. Lahko se mu pa prigodi tudi to, da še po dva roja na vsacega plemenjaka ne dobí, zakaj včasih pride letina taka, da čebele, dasiravno imajo dobro pašo, vendar same po sebi nič kaj rojiti ne marajo.

Kedar je pa spomlad pozna, in letina za čebele sploh neugodna, takrat, se vé, da tudi čebelar, kateri sam roje dela, ne bo mogel toliko rojev narediti, da bi mu jih na vsacega plemenjaka po troje prišlo, ker jih ne bo mogel spomladi tako zgodaj delati začeti, a vendar jih bo gotovo lahko več naredil, kakor bi mu jih njegovi plemenjaki sami od sebe dali, ker v tacih letinah čebele sploh nerade rojijo, in še tisti panjovi, kateri sami od sebe rojijo, rojijo večidel že prav pozno.

In ko bi čebelar s tem, da sam roje dela, tudi nobenega druzega dobička ne dosegel, bo vsaj čebele primoral v to, da mu izležejo mlade in čvrste matice.

2. Kdor sam roje dela, si lahko naredí bolj močne ali bolj slabe, kakor mu bolje kaže; kdor pa čebelam rojiti pusti, mora biti s takošnimi roji zadovoljen, kakoršne ravno dobí. V tej zadevi se bo pa ravnal umen čebelar posebno po času, v katerem roje dela. Kdor, na pr., prve dni maja meseca kak prvi roj naredí, naj naredí bolj močnega, da se mu bo lože opomogel, tako, da mu bo lahko okoli srede junija še enkrat roj vzel, bodi-si že prveca ali drujca. Kdor pa že bolj pozno, postavimo, okoli kresa kak prvi roj naredi, naj pa ne dela premočnega, vsaj se mu bo v kacih 6 - 7 tednih še lahko toliko opomogel, da bo še zadosti močan, predno ga bo treba na ajdovo pašo poslati. Kdor bi že okoli krésa premočne prvice ravnal, bi ne delal modro, in sicer a) zato ne, ker mu nikakor ne kaže na to misliti, da bi takim že tako pozno narejenim rojem čez kacih 5 tednov, tedaj o začetku avgusta še enkrat roje jemal, zakaj tako pozno roje delati je že prepozno; in b) zato ne, ker bi se mu prav lahko prigodilo, da bi mu eden ali drugi njegovih okoli krésa narejenih prvicev, ko bi premočne delal, čez kacih 6 tednov, tedaj okrog sv. Lorenca, kedar že čebele v ajdo pošiljamo, še sam po sebi rojil; to pa nikakor dobro ne stori, zakaj tako pozni roj tudi v dobri ajdovi paši že komaj kaj prida nabere, izrojenk pa navadno pri prašenji matico zgubi, in pride prazen nazaj domu, posebno če se o ajdovem cvetji pošlje v tak ulnjak, kjer je veliko čebel skupaj.

Kdor pa drujce dela, bo delal ravno nasprotno. Zgodnje drujce bo delal bolj slabe, in pozneje bolj močne. Ako narediš, na priliko, kacega drujca v začetku maja, ni ti treba močnega delati, imel bo namreč okrog srede maja že mlado matico izleženo, katera, ako se srečno oplemeni, bo proti koncu maja že zalego stavila. — In tako bo ta drujec, dasiravno je bil o začetku maja majhen, še lahko prav zadosti močan, predno ga bo treba v ajdo poslati, ker si bo meseca junija in julija še lahko obilno čebel zaredil. Ako narediš drujca v začetku junija, naredi že bolj močnega; ako ga narediš še pozneje, naredi še močnejšega, zakaj kolikor manj časa ima matica zato, da zalego stavi, toliko manj more tudi čebel zarediti, zato mora tudi vsak drujec toliko močnejši biti, kolikor poznejše je narejen, da bodo nazadnje vsi zeló enako močni, kedar jih boš v ajdo poslal.

Tukaj imam pa priložnost, čebelarje na to opomniti, da naj tudi drujcev nikar nobeden prepozno ne dela, posebno če čebele ob času ajdovega cvetja od doma pošlje, ampak vsaj en mesec prej naj jih delati neha, predno čebele v ajdo pošlje, da bo tako tudi za vsacega drujca lahko vedel, ali je obhojen ali ne, predno ga iz rok dá. (Dal. prih.)

Gospodarske novice.

Zopet nova krompirjeva bolezen.

Dr. Oemihen, vodja kmetijskega zavoda na vseučilišči v Jeni, je našel bolezen na krompirji posebno najboljih Amerikanskih plemen, ki je v preteklem stoletji veliko škodo delala in so jo Nemci „Kräuselkrankheit“ imenovali. Tudi zdaj jo dr. Oemihen tako imenuje. Njena vnanja znamenja so: na krompirjevcu (perji) se prikažejo majhne in popolnoma okrogle črne lise, katere kmalu veče prihajajo in jih je čedalje več, na koncu pa začne perje rumeneti (veneti) in se vihati ali kodrati; od tacega kodrastega perja so Nemci to bolezen imenovali „Kräuselkrankheit“; naj jo mi Slovenci potem imenujemo kodríno, pa ob enem Boga prosimo, naj bi to novo nadlogo Slovenci le po imenu poznali, pa nikoli je ne dobili na svoje polje, vsaj imamo na gnjilíni čez in čez dosti! — Tako zavihane kalí venijo druga za drugo, da krompir večidel še cvesti ne začne ali pa le deloma cvetè. V tem pa se kodrína loči od vsake druge krompirjeve bolezni, da napade le nekatera stebla krompirjeva, druga pa ostanejo zdrava in rodijo bogato zdrav krompir. — Vzrok te bolezni je neka posebna gliva (Pilz), ki se zarodí v krompirji in iz tega po kalih v perje (krompirjevec) se razprostira; zato pa se zgodí, če krompir ni še ves glivast, da nekatere kalí zdrave ostanejo in zdrav krompir rodé. Vse to je po drobnoglednih (mikroskopičnih) preiskavah dokazal prof. Hallier v Jeni.

Katera čistilnica (trieur) je najbolja?

Vredništvu „Oesterr. landw. Ztg.“ je stavil neki kmetovalec iz Ogerskega vprašanje: katera mašina („triêr“ po francoskem jeziku) najbolje čisti žito od kokalja, grahore itd.? — Vredništvo mu odgovarja, da je težko na to vprašanje dati gotov odgovor zato, ker je vsako leto več teh mašin, ki druga drugo prekositi hoče. Ena najnovejših teh mašin je tista, ki jo je iznašel John Teppaz v Parizu. On je iznašel neko popravo, katera je neobhodno potrebna, da se pšenica, rž in oves popolnoma očisti okroglega plevelskega semena, in ta poprava obstojí v tem, da smukalne dilje (palettes) v obeh razdelkih triêrovih se dadó različno više vložiti. Teppazove triêre prodaja Nikolaj Fehér na Dunaji in v Budapešti — po čim, ni povedano.

Poučne stvarí.

Kakošne naprave imajo v Vorarlbergu za neomogle ali sicer uboge ljudi.

Berímo, pa naredímo tudi tako!

Ta dežela, bližnica Tirolske, ima že od nekdaj dobrodelnih naprav. Vse te naprave za preskrbljenje ubozih so naredbe občin (sosesk), ki so kakor drugod, po občinski postavi vezane za siromake skrbeti.

Skoraj vsaka občina ima svoj zalog, izhajajoč iz občinskega imetka (premoženja) in iz različnih zapuščin s tem namenom, da svoje uboge podpira v denarjih. Če jej pa denarja v takem zalogu v kakem letu primanjka, se primanjkava doplačuje iz občinske blagajnice.

V vseh večih občinah se nahajajo bolnišnice in pa hiše za stare in bolehne ljudí, ki svoj majhni imetek prepusté takim zavodom, zato pa hrano in stanovanje v njih dobivajo.

Občine po deželi imajo večidel svoje lastne ubožnice pod nadzorstvom tako zvanega ubožničarja ali „očeta ubozih“; tukaj dobivajo vsi ubogi, namreč stari, sploh bolehni ljudje, včasih tudi cele uboge rodbine pa tudi lenuhi pod posebnimi pogoji začasno stanovanje in hrano.

Take ubožnice oskrbujejo večidel usmiljene sestre ali pa so pod nadzorstvom kakega poštenega moža, ki za red v hiši skrbi. Tudi je veliko takih ubožnic, ki imajo nekoliko zemljišča in živine, kar je posebno v tem obziru dobro, da se lenuhi, ki se dela bojé, na delo morajo.

Občinski zdravnik mora bolnike v takih ubožnicah brezplačno ozdravljati; povrnejo se mu edino le stroški za zdravila.

Duhovno pomoč dobivajo ubožnice od duhovnikov dotičnega kraja.

Nahajajo se tudi ubožne komisije, obstoječe iz predstojnika, iz ubožničarjev in nekaterih občinskih zastopnikov; posebno delavni v takih komisijah so duhovni pastirji. Te komisije preiskavajo razmere ubogih, razdeljujejo podpore in nadzorujejo ubožnice.

Računi o ubožnih zalogih se sestavljajo vsako leto kakor navadni občinski računi; občinski odbor jih pa potrjuje.

Ubožne liste dajejo županstva z duhovnim pastirjem vred.

Deželni odbor nadzoruje kakor občine tudi te občinske zavode.

Pol za poduk pol za kratek čas.

Kaj so nemškutarji?

Kdor med kmeti živi, ali pa je sam kmet, kakor jaz, vé, da je beseda nemškutar že znana v vsakem kotu naše domovine, al pravi pomen te besede vendar mnogim še ni znan. Naj tedaj drage „Novice“ dovolijo, da pisavec v kmetiški jopi za pero prime in na kratko nemškutarja ali nemčurja svojim ljudem opiše.

Vsak umen človek vé, da niso samo ljudje slovenskega rodú na svetu, ampak da so tudi Nemci, Lahi, Magjari itd. Vsakemu narodu gredó njegove pravice in noben pošten človek mu jih ne more kratiti in to posebno v njegovi domovini ne. Če pa Nemec in to še v ne domači deželi sili nemščino drugim narodom in jih ščiplje in zatiruje kjerkoli more, to ni več Nemec, ampak nemškutar ali nemčur, in isto tako iz Laha postaja lahon, iz Magjara magjaron. Vsi taki izvržki so po pravici gnjusoba drugim narodom.

Naj grem pa zdaj do nemškutarjev nazaj.

Da boste nemškutarja lože spoznali, mislite si tisto žival, ki po zvonikih leta, ki ni ne miš, ne tič; v primeri ravno take baže so tudi ti ljudje. Po rodu so sicer Slovenci, pa jih je nemška kultura ali pa gola dobičkarija tako zavzela, da so se domovini izneverili in hočejo na vrat na nos Nemci biti. So pa še drugi tem enaki, namreč taki ptujci, ki so od drugod k nam priromali, katerim slovenski kruh jesti diši, vse drugo jim pa smrdi kakor volku smola.

Glejte, to je nemčurski regiment. Tega regimenta ljudje le za Nemčijo delajo, naše dobrohotne naprave, za katere se naši domoljubni možje borijo, pa z vso silo spodkopavajo. Njih edino potezanje meri le na to, da bi radi vse pod plajšč Pruskega orla podtaknili, zato tudi vse, kar je katoliškega, zatrli. Na zastavo svojo so si zapisali: „vse za omiko in svobodo“, delajo pa temu ravno nasproti tako, da res ne vemo, ali so pogani ali kristijani; „lučnjaki“ se sicer imenujejo, ki pa sami tako luči potrebujejo, kakor slepec pogleda. Pravljica pripoveduje, da se je medved enkrat neizrečeno hvalil, da je najbolj čedna žival na svetu, ker se nobene mrhovine ne dotakne, al gotovo bi bil bolj priljuden, ko bi žive pri miru pustil, pa mrhovino pojedal. Tako tudi

nemškutarji. Ali bi ne bili veliko bolj pametni, ko bi svetinje našega naroda pri miru pustili, pa svojo skrb obračali le na to, da se domače reči kakor obrtnija in kmetijstvo na višo stopinjo povzdigne, breme silnih davkov zniža itd.

To, to zahteva slovenski narod od vas; dokler tega ne storite, ste zatiralci naše mile domovine. No, pa kaj hočemo! Kakoršen regiment, taki „aufšlagi“.

Iz okolice Ljubljanske. M. J.

Šolske stvari.

Letna šolska sporočila.

Dobili smo v roke letna poročila ljudske šole v Kranji in v Črnomlji, lepo osnovana prav po izgledu poročil srednjih šol. Ker nam prostor ne dopušča, da bi na drobno posnetek podali čitateljem „Novic“, moramo vsaj, gledé na Ljubljanske ljudske šole, ki niso zmôgle toliko, da bile bi tudi po končanem šolskem letu poročilo na svitlo dale, pohvalo izreči krajnima šolskima svetoma v Kranji in Črnomlji, da — če tudi njune finance niso menda sijajne, da sta spolnila to, kar se po starodavni navadi in po pravici zahtevati more od šol, ki imajo naslov javnih šol. Če je šola javna, naj bode tudi sad javen, ki ga rodí šola po preteku šolskega teta. Čemu slepe miši loviti z izgovori, katerim se s frazami nikakor ne dá priboriti veljava!

Politične stvari.

Premišljevanje o ustaji Ercegovine in Bosne.

Ustaja, izprva v Ercegovini, razširila se je že v Bosno, in kakor plamen čedalje veči postaja, če ga vetra sapa vsak hip huje vnema, tako upor, kateremu so Dunajski judovski listi prerokovali nagloma konec, čedalje bolj širi prelita kristijanska kri na bojišči in pa vroča simpatija vsega naroda jugoslavenskih dežel. Zato zdaj čedalje glasnejše postaja vprašanje: kaj počnó merodajne velike Evropejske vlade? Žalibog, da še zmirom ni mogoče kaj pozitivnega povedati; odločilni diplomati Avstrijsko-rusko-pruski so se skrili v gosto meglo, da ni mogoče prav videti njihovih namér. Zato časnikarstvo le ugibuje, gotovega pa nič ne vé.

Francoski narod simpatizira ves z uporniki, in najbrž tudi vlada. Kaj je pisala „Times“, časnik, ki reprezentuje javno mnenje Angleško, to smo slišali. Kramarsko ljudstvo Angleško hoče, naj uboga raja čaka zavoljo „mira“, ki je bojda tako potreben — za mošnje angleških trgovcev, ki imajo mnogo denarja pri Turku izposojenega! To je gotova resnica, da razun Dunajskih judov nima kristijanska raja na Turškem večega dušmanina nego je Angležl! Da že sedaj v svojem interesu proti upornikom konspirirajo v Carigradu in drugodi, o tem ni nobene dvombe. — Lahi se obnašajo pošteno, — vkljub dogodjajem v Dalmaciji — to se jim mora priznati; laški listi vsi pišejo na dobro upornikom; laški narod ni Slovanom sovražen; to je le nekaj lahonov v Trstu in Dalmaciji, ki na nas kričijo. Kako misli italijanska vlada, to se ne vé, pa tudi ni velike važnosti, ker se je cela stvar ne dotika toliko. Žalostno je, da se med Ruskim novinarstvom ne nahaja več simpatij za uboge Jugoslovane; mogoče pa, da pišejo Ruski listi pod vplivom vladne cenzure, ali pa se Ruski kolos ne more tako hitro ogreti in razgreti; — naj bo pa, kakor koli, jako nezadovoljni moramo biti z Rusi, ki le dajejo dobre svete, kedar je vse v ognji. Uporniki zato ne bodo orožja položili, ker jim Rusi to svetujejo; vsaj jim dejansko še nikoli niso pomagali iz silnih njihovih nadlog. Ako bi Rusija svoj poklic umela, morali bi Turški Slovani že davno svobodni biti svojega jarma; tako pa se stvar vleče od stoletja do stoletja, ker se Ruski diplomati bojé zameriti Prusom, Angležem itd. S takim ravnanjem zapravijo Rusi še zadnje simpatije pri Jugoslovanih, ki se bodo naposled vendar z lastno močjo osvobodili. In to je pravo; z lastno krvjo priborena svoboda je zmirom bolj trdna in stalna, nego „oktroirana“ svoboda. — Nemški narod ne vé, s kom bi simpatiziral: Slovana sovraži instinktivno, a Turškega silstva vendar ne more hvaliti; očitno pa simpatizira z nami nemška katoliška stranka. Sicer pa Nemški narod nima nobene odločilne besede, in je tudi ne zahteva; kar hoče Bizmark, to hočejo tudi Nemci; naši Nemci vlečejo z vlado, dokler je ustavoverna, in dokler sta Andrassy in Bizmark prijatelja. Odločni protivniki upornikov so le Magjari in Dunajski judi. Magjari ne marajo, da bi se jugoslovanski živelj utrdil, naj bo že v okviru Avstrijskih mej ali izven njih; v prvem slučaji se bojé pomnoženih Hrvatov, v drugem Srbov! Sicer pa mnogi trdijo, da Andrassyev vpliv ni več tako močan, kakor je bil. Dvorski krogi so ubogi raji prijazni; od todi veje prijazen veter tje do Dalmatinskih gorá, in te poteze se vedno še krepko drži, kolikor se tudi Magjarski in judovski vpliv trudi, obrniti ga na drugo, nasprotno stran. — Vedeti je treba, da dela Ercegovinska in Bosniška ustaja mnogo hrupa in razburjenja na Dunajski borzi: mnogo je judovskih kapitalistov, ki imajo Turške papirje (Türkenlose) iz raznih dôb; ti papirji pa izgubivajo svojo vrednost, bolj ko ustaja raste; lastniki njih so v hudi skrbi; oni bi se teh papirjev radi z malo škodo znebili, in zato pišejo po svojih časnikih, da bo „punt kmalu zadušen, da upornikom vsega primanjkuje“ itd.; — drugi zopet se zavoljo svojih Avstrijskih papirjev bojé intervencije. Jud in bankir Hirsch, lastnik ali vsaj solastnik „N. fr. Presse“, se je pogajal s Turško vlado zaradi železniških koncesij; na pol je svoj cilj že dosegel; razrušenje Turške države pa mu pride prav navskriž; izvzemši, da mu dedič Turške vlasti isto dovoli. Zato vidimo „N. fr. Presse“ laskati zdaj Turkom, zdaj knezu Milanu. Na druge časnike pritiska zopet nasproten vpliv; korist se bori s koristjo; resnica se skriva pod dobičkarijo. Zadnji čas so zagnali Dunajski časniki krik, da ustaja nima nobene prihodnosti. Nikar naj se ne brigamo za te umazane pisarije, naj bodo obeljene s psovkami na nas ali brez njih; vse je le judovska umazana, kramarska politika, ki hoče ves svet tako obračati, kakor je njegovi mošnji ugodno! Iz tacih Dunajskih časnikov ne bomo nikoli izvedeli resnice; pravi vir imamo bliže: Hrvate in Dalmatince in bojno polje samo! Bog daj, da bi se judovskim grabežem in grobokopom naše svobode ne posrečilo, potisniti naše brate v sužnost nazaj iz edinega gnjusnega vzroka, da bi njihova mošnja škode ne trpela!

Kakor tedaj zdaj stvari stojé, so navezani Jugoslovani na svojo lastno moč. Še celó perfidni Grki bi se raje pobratili s Turki nego z nami; tako jim slovanska svoboda smrdí! Kajti oni so si domišljavali, da bodo ponovili kedaj „Grško carstvo“; a zdaj, ko vidijo, da jim to ne pojde, so srditi na nas. Rumunci so do zdaj še vedno lojalni nasproti nam; al zdatne pomoči se od njih ni nadjati: Rumunci so premiren narod. Hrvatje in Slovenci, eni več, drugi manj v nemilih okoliščinah, le skrbno gledamo in plašno čakamo, kaj bo. Edino, kar domoljuba veselí, je hrabrost Srbskega naroda, ki je vzdignil prapor z gêslom: „za krst

častni i slobodu zlatnu", in se bori junaško z devizo „borbi našoj kraja biti neče do iztrage naše ili Turske!"

—d—

Pogled na Jugoslovansko.

Zemlja v Bosni in Ercegovini. *)

Bosna, od leta 1528 zemlja pod Turškim gospodstvom, meji se na severu s Slavonijo, na izhodu s Srbijo, na jugu z Albanijo in Dalmacijo, v zahodu s Krajno (turško Hrvatijo). Bosna z Ercegovino in Krajno meri 1100 □ milj in šteje 1 milijon in 200.000 prebivalcev. Dežela je čez in čez gorata; nekatere njene gore so še čez 6000 čevljev visoke; ravnin prav za prav nič nima razen onih poleg rek; njene gore so odrastki dinarskih in julskih planin; njih podnožje je večidel golo, na sredi pa so obraščene s krepko hrastovino, bukovino in smrečjem. Poglavitna reka dežele je Sava, v katero stekajo Una, Vrbas, Bosna in Drina, ona večkrat stopa čez svoje bregovje in nareja povodnji in močvirje. Silno gorata zemlja tedaj ni ugodna za poljedelstvo; čeravno se precej pridela pšenice in ječmena, pa nekoliko koruze, vendar ta pridelek ne zadostuje za hrano prebivalcem; sočivja pridelajo prav veliko pa tudi sadja, posebno češpelj, katere umejo jako dobro sušiti, pa tudi lanu in tobaka. Vino Bosniško je jako močno, al kletarstvo je slabo, zato se tukajšnje vino ne drži več let, popiti ga morejo še mlado. Prav ugodna pa je dežela za živinorejo, zato imajo veliko konj, goved, ovac in svinj, ki jih pitajo posebno z želodom in kostanjem, tudi rib imajo veliko. Bogatih rud se ne manjka, al Turki ne dovolijo Slovanom, dotakniti se jih. Podnebje je zmerno in zdravo. Ceste so, kakor na Turškem sploh, slabe, le za tovoriti bolj ugodne kakor za vožnjo.

Slovansko slovstvo.

* **Zemljevid bojišča v Bosni in Ercegovini** je ravnokar na Dunaji na svitlo dal slavnoznani dr. J. P. Jordan in s tem ustregel željam vsacega Slovana, ki zdaj skrbno gleda v kraje, kjer kristijanski Jugoslovani kri prelivajo za osvobodjenje svoje iz Turškega jarma. Zemljevid, na močnem papirji, velikosti 22 do 27 palcev, obsega prav na drobno vse imenitniše kraje z gorami, rekami, jezeri itd. v Ercegovini in Bosni s sosednimi mejami Dalmacije, Vojaške granice, Srbije in Črnegore. Cena z navadnim tiskom je 20 krajc., z malanimi mejami v kartoniranem ličnem zavitku pa 25 kr. Imena krajev, gorá, rek itd. so napisana v slovanskem in nemškem jeziku. Kdor pošlje naročnino pod naslovom: „Herrn Dr. J. P. Jordan in Meidling bei Wien", dobi zemljevid v odprtem kuvertu brezplačno. — Ker nam je že imé izdateljevo porok, da dobodo čitatelji časnikov dober kažipot na bojišči slovansko-turškem v roke, zato Jordanov zemljevid toplo priporočamo tudi Slovencem.

* Čitatelje „Novic" podpisani v imenu slavjanske prosvete lepo prosim, naj pripomorejo k nabiranji narodnega blaga med Savo in Savino, med Kranjem in Celjem. Skušnje me učijo, da prebiva v vsakem mestu in trgu in v vsaki vasi človek, ki vé praviti pravljice (istorije), peti pesni in druge tem podobne reči. Zato prosim, da bi se mi imena tacih domačinov ali domačink naznanila; potlej o priložnosti bom jih sam poprosil, da mi take reči povedó. Izročujem pa svoje rokopise „Matici slovenski" in „Akademiji cesarski" v Sankt-Petersburgu na Rusko.

Gašpar Križnik.
V Motniku (Post Möttnig) na Kranjskem.

Mnogovrstne novice.

* *Na Ruskem* imajo slabo letino; iz mnogih krajev dohajajo žalostna poročila v Petrograd, da se je žetev slabo obnesla in so mnoge uime zadele deželo; v več krajih se bojijo lakote.

* *Čebele so v neki vasi na Pruskem* 5. dne t. m. umorile dva konja. Blizo nekega čebelnjaka so namreč nakladali ječmen na voz, v katerega so bili 3 konji vpreženi; roj iz čebelnjaka se vsede na konje in jih strašno pikati začne; en konj se k sreči odtrga in beži; dva ostala pa so čebele kakor divje tako opikale, da sta vkljub hitri pomoči čez malo ur poginila.

* Po svojih filologičnih delih slavnoznani profesor angleškega jezika James Pincherd v Trstu je nedavno Salomonovo „visoko pesem" v ciganski jezik prestavil, in to delo v italijanskem jeziku na svitlo dal. Ker je ciganski jezik zeló soroden s Sanskritom in Hindostanskim jezikom, bo to delo v učenih krogih gotovo veliko senzacijo naredilo. — Dr. Miklošič pa je Dunajski akademiji izročil „besednjak ciganskega jezika v Bukovini."

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

IV.

Policijski komisar.

(Dalje.)

Jaz se čudim tej logiki slepega očeta in ga prašam, kaj misli zdaj storiti s sinom. Odgovori mi:

„Obljubil mi je, da se bo popolnoma poboljšal, popustil dozdanjo družino in prizadeval si v kupčiji mi sčasoma toliko pridobiti, kolikor mi je zdaj zapravil, če mu odpustim ter ga ne bom izročil sodniji. Če bo to obljubo držal, potem mi ni toliko za 12.000 gld., kakor za to, da postane pameten in priden, ker to mi bo porok, da po moji smrti ne be premoženja zapravil v par letih."

„S tem ste se toraj tolažili? Vendar pa brez vse kazni sin ne bo. Pride namreč v policijsko preiskavo zarad prepovedane igre in bo moral plačati še nekoliko kazni."

Te moje besede so očeta zopet nekoliko ostrašile; toda „kjer je že 12 tisučakov, tam naj bo še par stotakov, če bo treba, da se le sin spametuje", pravi oče ter me prosi, da bi jaz vse to, kar mi je povedal, za-se obdržal ter nikomur ne pravil. Ko mu jaz to obljubim, gre le malo potolažen.

*) Ercegovina ali Hercegovina se imenuje tako od takrat, ko je nemški cesar Friderik Štefanu Kasaću (Kosariću) podelil dostojanstvo vojvode, ki se v nemškem jeziku glasí „herzog". Od tega časa je ostalo deželi imé Hercegovina ali Ercegovina. Štefan pa je imel s sosednimi knezi mnogo bojev, celó njegov sin Vladislav se mu je izpuntal tako, da je v brambo svoje dežele mnogokrat na pomoč klical Turške sultane in kralje Ogerske. Štefan je umrl leta 1466, zapustivši 3 sinove, med katerimi je najmlajši sultanu kot zastavljenec v pest prišel in se poturčil, ostala druga sinova Vladislav in Vladko pa sta Ercegovino med sabo razddelila v 2 kosa. Ta delitev pa je bila poguba dežele, katero je 1483. leta Bajazet II. pod Turško oblast spravil.

Vsa ta povest obžalovanja vrednega človeka se mi je bila zdela jako mikavna in mi odprla pogled v nekatere gnjile kote meščanske družbe, iz katerih prihaja navadno naglo obožanje, obupnost in samomori, do katerih pa pravica malokdaj more, ker mora imeti prej gotove dokaze, predno sme kaj pričeti. Moj prijatelj je bil tako gnjezdo ogrenil, in to je bila gotovo velika zasluga, zarad katere ga pa nisem nikakor zavidal. Dasiravno vsa ta reč mene ni dosti brigala, ker so se taki prestopki pri policiji obravnavali, se vendar, ko sem popoldne naletel na svojega prijatelja komisarja, nisem mogel zdržati, da ne bi spregovoril o tej reči.

„Gratulujem, prijatelj, gratulujem,“ pravim ter mu roko pomolim; „komaj par dni tù in že tak vlov! Kakor se mi zdi, misliš na višo stopinjo kar skočiti.“

„O, le norčuj se, le“, mi odgovorí nekoliko skremženih ust, „saj se je tudi tebi taka že godila in če se ti ni, se ti pač še bo; hudodelniki ne leté policiji v pest, kakor veše k luči, marveč od nje, kakor zverina od ognja.“

„Tim veča slava za-te, da si ogrenil gnjezdo, o katerem se predniku tvojemu še sanjalo ni.“

„Ogrenil? Gnjezdo?“ se čudi moj prijatelj in me ostro pogleda. „Kako gnjezdo li? O čem se ti sanja?‘

„I no, o igralcih, katere si sinoči ali marveč davi že zasačil.“

„Da bi bil jaz kake igralce zasačil?‘ se čudi dalje. „Ne prikrivaj mi, saj jaz že vse vem.“

„Kaj veš?“ pa praša dalje. „Verjemi mi, pri moji veri, da mi ni besedica tvojega govora jasna.‘

„Nemogoče!“ se jamem zdaj jaz čuditi, „saj si ti edini komisar tù.“

„Res da, toda vkljub temu mi je vse nerazumljivo, kar si mi pravil.“

„Ej, v sanjah vendar nisi zasačil igralcev in jim pobral denar! Ali si morda mesečen?“

Moj prijatelj se čedalje bolj čudi, jaz pa ravno tako. Ko vedno le zahteva pojasnenja od mene, vkreneva v bolj samotne ulice in jaz mu v kratkem razložim vse, kar sem po trgovcu zvedel. On me strmé posluša in ko sem končal, pravi:

„To je res nerazumljivo! Meni se dozdeva, da se je tu zgodilo hudodelstvo, da je nekdo v moji lastnosti pobral denar, kajti zagotovim ti, jaz nisem bil ponoči nikjer in da bi bil kdo mojih podložnih kaj tacega storil, o tem mi še ni nič znano. Meni se vse zdi, da je ono lepo družbo zvit goljuf prav grdo osleparil.“

Kaj tacega se zdaj tudi meni jame dozdevati. Da pa ne bi po temoti tavala, sklenem jaz povabiti sina trgovca k sebi, da bi na tanko opisal mi onega „komisarja“, in naznanim ta svoj sklep tudi prijatelju, ki pa meni, da bi bilo najbolje in najkrajše, ako se podava oba naravnost k trgovcu ter izprašava sina njegovega vse natančno. Napotiva se toraj k trgovcu, kateri se mene vidno vstraši. Jaz mu na kratko razložim vzrok najinega prihoda, predstavim svojega prijatelja komisarja in prašam po sinu, katerega oče brž pokliče. Ž njim se podava oba v posebno sobo, kamor gre tudi oče, ko sva mu to dovolila. (Dal. prih.)

Naši dopisi.

Iz Zagreba 23. avgusta. — V 32. listu Vašega cenjenega lista sem čitateljem objavil, da se bode 7. in 8. septembra v Djakovu slovesno objajala spomenica na 25letno biskupovanje preuzvišenega Strossmajer-a; a danes Vam moram naznaniti, da nameravane javne svečanosti ne bode in to zato ne, ker preuzvišeni gospod one slovesnosti sam ne želi. Naj Vam zato priobčim iz dotične okrožnice v „Glasniku Djakovačkem“, kako sam gosp. biškup objavlja, zakaj da noče sadaj javne svečanosti, rekši: „Jaz bi se bil rad željam mnogih bratov svojih udal; al obzir na slabo zdravje moje in pa na to, da nam se en del naroda našega v krvi in muki, v tugi in nadlogi nahaja, in da nam bratovska in krščanska ljubav naklada, da vdove in sirote, ki v naši kraljevini zavetja in podpore iščejo, po mogočosti podpiramo, napotil me je, da hočem v tihoti in samoti svečanost to obaviti.“ — Mile te besede so nova priča, kako globoko je ranjeno po trpljenji naših bratov po Ercegovini in Bosni tudi srce neprecenljivega našega velikega biškupa Strossmajer-a.

Iz Novomeške okolice 20. avg. (Kmetijska šola. Silne nadloge kmetovalcev. „Narodni dom“.) Marsikaj imam „Novicam“ poročati, al veselega le malo, žalostnega pa prav veliko. Veselo je to, da prof. Haberlandt je, kakor so „Novice“ že poročale, po svojem ogledu grajščino Grm vkljub vsem intrigam našel za kmetijsko šolo tako pripravno, kakor jo je priporočal deželnemu odboru prof. Povše. „Vkljub intrigam“ — sem rekel, in to je zdaj prav očitno postalo po tem, da so nekateri Rakavci osebno v prof. Haberlandta tiščali, naj vendar vidi, da le Raka je za kmetijsko šolo prava, nobeno drugo posestvo na Dolenskem pa ne. Prof. Haberlandt pa je gledal le s svojimi očmí in si ni dal očál natakniti od koledníkov za Rako, ki brez ugovora je za-se čedno posestvo, za šolo pa nikakor ne pripravno. — Predno pa je grajščina Grm še kmetijska šola, bila bi kmalu pogorela 15. dne t. m. zvečer, ko je po odhodu nekaterih potepuhov iz neke že zeló raztrgane grajščinske šupe jelo goreti in grajščaku Smoli pogorelo kakih 200 centov sená. K sreči ogenj ni dalje segel. — Da so toča in druge uime poslednja tri leta okoličanom Novega mesta hudo rano vsekale, je „Novicam“ že znano, da pa tudi letos se je letina ozimine slabo obnesla, nam lahko verjamete zato, ker se kmetovalci malo kje hvalijo z žitno žetvijo. In vendar se ravno zdaj od kmetov izterjujejo davki s tako silo, da človeka srce bolí, ko vidi eksekucije zadolženih posestnikov. Ne samo kmetje, temuč tudi mnogo grajščakov, ki imajo dolgá na 3, 4, 5 do 6000 gld., je zdaj v tacih stiskah, da se bodo komaj rešili — davkarskega bobna. Kdo pa je tega kriv? Letine zaporedoma slabe, davki veliki, sem ter tje tudi nemarno gospodarstvo: vse to vdari skupaj in nadloga je velika. Al še nekaj druzega je, o čemur so „Novice“ menda že letos enkrat govorile, in to je, da je okrajno glavarstvo zarad gori navedenih vzrokov poslednja leta odlašalo z izterjevanjem davkov, zdaj pa je ukaz dobilo, vse zaostanke brez milosti izterjati. Milost prejšnjih let se je zdaj zasukala v ostrost tako, da kmetija za kmetijo gre na kant. Kmet, ki bi bil — se ve da jako težko — skupaj spravil 20 gold. za davek leto in dan, mora zdaj za 3 leta zaostalega plačati 60 gld. — od kodi pa zdaj jih vzeti? Če eksekucija seže celó na to, kar kmetovalec neobhodno potrebuje, da more kmetovati, vničen je revež in beraško palico mora v roke vzeti tudi priden kmet z družino svojo. Bog se usmili! — Zidanje „narodnega doma“ v Novem mestu pa tudi zarad denarnih zadreg ne more prav naprej. Stvar je bila izprva začeta brez resnega prevdarka: od kodi tako veliko, za majhno in ubogo mestice veliko preveliko stavbo na noge postaviti; zdaj se kažejo posledice prevročega optimizma. — Težka, pretežka butara je naložena zdaj blagima rodoljuboma gosp. grofu Barbo-tu in gosp. Drag. Rudežu, ki brez hrupa žrtvujeta svojim sosedom toliko dejanske in denarne pomoči, da bi zavoženi voz spravila na bolje. Če tudi perhorisciramo partikularizem v narodnih zade-

vah, smo pri tacih napravah, ki zadevajo le čitalnico, vendar te misli, da je naša Dolenska stran v prvi vrsti poklicana, pripomoči taki lokalni napravi. Kje pa je oni „Narodov“ mecen g. Pfeifer, da ni duha ne sluha o njem zdaj, ko je zdatne pomoči za Dolensko stvar potreba? Ni ga! — čeravno bi ne smel pozabiti, da njegova družnika dr. Vošnjak in dr. Zarnik sta kot pokrovitelja „narodnega doma“ iz Ljubljane prifrčala v Novomesto po svoje „blagoslovit“ temelj temu domú!

Iz Ljubljane. (*Iz seje dež. odbora 20. avg.*) Deželna vlada se je naprosila, da razpiše 6 izpraznjenih baron Flödnikovih štipendij za slepe otroke iz Kranjskega, ki se pošljejo v šolo za slepe v Linc. — Deželni vladi se predlaga, da bi izpraznjeno Holdheimovo štipendijo za nemogluhe otroke dala nekemu prošniku v podporo za vstop v šolo nemogluhov v Gorici, v kateri se otroci slovenskih starišev na podlagi slovenskega jezika podučujejo. Poročilo deželnega odbornika g. Dežmana, ki je to šolo pred kratkem časom obiskal ter njeno osnovo in vodstvo in vspešno napredovanje učencev jako hvalil, je bilo na znanje vzeto. — Na prošnjo občine Vinica in sosednih krajev, katero je deželni poslanec dr. vitez Savinšek izročil za napravo zidanega mostú čez reko Kolpo na Hrvaško, je deželni odbor sklenil stopiti v dogovor s kralj. hrvaško vlado ter napravo tega mostú priporočati tudi Dunajski vladi. — Poročilo odbornika g. Dežmana, ki je po priliki pred kratkim časom deželno sadje- in vinorejsko šolo na Slapu ogledal ter njeno vredbo in pa izgledno obdelane vinograde kakor tudi marljivost in vspešno napredovanje učencev jako hvalil in to šolo kot pravo sadje- in vinorejsko šolo ne le za Vipavsko dolino, temveč za celo deželo popisal, vzelo se je na znanje. — Muzejnega kustoza drugo poročilo o najdbah ostankov od stavb na kolèh iz predzgodovinske dobe na Ljubljanskem močvirju pri Igu vzel je deželni odbor na znanje ter sklenil, da se Ljubljanski hranilnici in vitezu Gutmansthalu izreče zahvala za denarno podporo o nadaljevanji izkopavanja stavb na kolèh, ter da se nekoliko teh najdenih rečí pošlje državnemu geologičnemu zavodu na Dunaj, in da muzejni kustoz znamenitejše najdbe razstavi meseca septembra v Gradcu pri shodu naravoslovcev in zdravnikov. — Sklenilo se je, da gresta primarij deželne bolnišnice medic. oddelka in blaznice dr. Drag. Bleiweis in pa en tehnik ogledat bolnišnice za blazne v Gradec, Brno, Prago, v Heppenheim, Illenau, Karthaus-Brühl na Nemškem, in v Birmingsberg in Königsfelden na Švicarskem; potem še le se bode določila osnova in stavba nove deželne bolnišnice za blazne za Kranjsko.

— (*Gospoda Jožef Jarec iz Medvod in Ernest Kramar iz Škofje Loke, učenca s štipendijama na viši kmetijski šoli v Liebwerd-Tečnu na Českem*) delata čast naši deželi. Jarec, v 1. letu te šole, je po spričalih, ki jih je vodstvo ravnokar poslalo družbi kmetijski, prvi med 20 učenci, — Kramar, v 2. letu, pa tudi prvi med 25 učenci. Jarec pa je bil še s tem počasten, da je edini dobil po predlogu vodstva premijo s 100 gld., ki jo je Umrathova fabrika kmetijskih strojev v Pragi za najizvrstnejšega učenca više kmetijske šole razpisala. Ž njima dobí naša dežela kedaj zopet dve jako sposobni učiteljski močí.

— (*Sedež c. k. okrajnega glavarstva in c. k. okrajne sodnije iz Planine v Logatec*) se po ukazu ministerstva za pravosodje in notranjih zadev prestavi 20. dne prihodnjega meseca.

— (*Imenovanje.*) Franc Šuklje pride iz Novega mesta za profesorja na Ljubljansko, Karol Glaser pa iz Ptuja na Kranjsko gimnazijo.

— (*Telegraf*) je podaljšan iz Maribora čez Slovensko Bistrico, Konjice in Celje, od koder se še bode podaljšal čez Žavec, Vransko in Podpeč v Ljubljano.

— Kakor se iz Črnomlja „Slov.“ piše, preiskave zaradi glasovite volitve v obrtnijsko zbornico ondi niso ustavljene. Dobili so zdaj tudi taisti gospodje, ki so krivo delali, zatožne liste iz Novomesta. Kakor se gospodom na nosu bere, niso tega nič kaj veseli. Pri nas velika vročina in jako huda suša.

— Ni je neumnosti tako kolosalne, da bi je ne bil že v svet poslal kak nemčursk časnik; vse pa presega najnovejša iznajdba Dunajskega časnika „Deutsche Ztg.“, ki je te dni trdil, da pravi začetnik Ercegovinske in Bosniške ustaje je škof Strossmajer, češ, da se je ustaja začela prav v njegovi škofiji! Veliki nemški politik je namreč slišal zvoniti, da Diakovaški škof Strossmajer je tudi škof Bosne, al „učenjak“ nemški je to preslišal, da škof Strossmajer ima le naslov škofa Bosniškega, kakor, na priliko, naš cesar naslov kralja Jeruzalemskega.

— Došla nam je prijetna vest, da se je v Bukureštu ustanovila čitalnica pod imenom „slavenska družina“ za znatni broj Slovanov, posebno Bolgarov, Srbov, Hrvatov, Slovencev in Poljakov, ki ondi živijo.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Laib. Tagbl.“ je z nekako notranjo zadovoljnostjo prinesel nek razglas višega državnega pravdništva, ki ukazuje drugim državnim pravdništvom paziti na to, „da slovanski in Slovanom prijazni listi ne bi prinašali iz bojišča preveč veselih novic o Ercegovincih in Bosnjacih.“ Res ta turški list molči o vsih grozovitostih, katere uganjajo Turki, tako, da bi se smelo misliti, da je „Tagblatt“ v Turški službi. Pa saj ni druzega razločka med našimi nemčurji in Turčini; v srcu je obema enaka srd do Slovanov. — „Tagblatt“ je po svoji obsodbi brž skočil na noge in pod naslovom: „Le potlačite ga!“ na čelo si napisal dva članka. Naslov njegovi pisariji so — kakor trdi — besede, ki jih je neka narodna priča rekla porotnikom. Ker je „Tagblatt“ svoje žive dni že laží na kupe v posvet poslal in si ravno zarad tega pravdo Krečevo na glavo nakopal, mu one pravljice nihče ne verjame, dokler si ne upa imena povedati. Mi tedaj kritiki onega članka napišemo le naslov: „Spitaler in Tagblattova koterija.“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Kar zdaj diplomatom najbolj glave beli, je ustaja na Turškem, Andrassy pa ima zdaj priliko kazati, ali razume ali ne: kaj je prava politika Avstrijska?

— Kdo pride za ces. namestnika namesti grofa Gołuhovskega v Galicijo, še zmirom ni gotovo. Nove „Presse“ voditelji napenjajo se na vse kriplje in hočejo ministra Ziemalkovskega, češ, da je Nemcem in judom po godu! — pričakovati je vendar, da na mesto Gołuhovskega stopi bivši minister grof Potocki, ako ga je voljo prevzeti to službo.

— Avstrija in Ogerska imate zdaj 96 penzioniranih ministrov, ki na leto vlečejo 360.000 gold. pokojnine.

Česko. Iz Prage. — „Politik“ piše, da Mladočehi nameravajo meseca septembra vsako nedeljo kje drugod po deželi napravljati ljudske shode, na katerih hočejo vodo na svoj mlin napeljevati. Narod Češki pa pozná te ljudí, če tudi si krinko liberalnega hinavstva na obraz denejo, že od daleč tako, kakor se spozna judovski havzirar, ki je tako silen, da čez oken nazaj prileze, če si ga skozi vrata na ulice vrgel.“

Hrvaško. Iz Zagreba 23. avg. — Danes dopoldne se je začel deželni zbor. Ban Mažuranić je bral kraljevi reskript. Razen nekaterih virilistov bilo je pričujočih kakih 60 poslancev. Vrlo pomenljive so okolnosti, pod katerimi bodo zborovali zastopniki trojedne kraljevine, ako se pomisli, da na meji njeni prelivajo kri bratje njih po krvi, jeziku in veri!

— Navdušenost ogromna se kaže povsod za sveto reč, za katero s curkoma teče kri v Ercegovini in Bosni, — darovi se očitno in brez zadržka nabirajo za siromaško rajo, in vse se čudi, da deželni predsednik sosedne naše slovenske dežele na Kranjskem zabranuje, kar dopušča vlada tukaj in v Dalmaciji!

Ogersko. Iz Budapešta. — Volitve poslancev za državni zbor za leto 1875 do 1878 so dovršene; ministerska stranka je sijajno zmagala; zbor se začne 28. dne t. m.; govorí se, da Njegovo Veličanstvo ga osebno odpre. Poslancev vseh skupaj je 447, med temi je vladinih 329; opozicija jih šteje le kakih 79. Magjari vidijo nebesa odprta, Tisza je vsegamogočen, — če bi jim le novcev ne manjkalo tako, da se — zdaj še natihoma — govorí od posojila.

Turško. Od konca do kraja sveta, kjer koli biva Slovan, plameni mu srce za brate svoje, upor na jugu je splošni pogovor. Pa tudi drugi narodi so se jeli zanimati za-nje, ker je res važen postal, kajti zdaj bodo tudi Srbi stopili na bojišče. Prejšnje neodločno ministerstvo Srbsko je odstopilo, knez, kateremu je narod klical: „ali v vojsko s Turki, ali pa s stola“, je poklical edinega in pravega možaka Ristića, da sestavi novo ministerstvo akcije. In res so nam došli že telegrami iz Beligrada, ki naznanjajo, da sta prvi in drugi red narodne vojne Srbske (okoli 80.000 mož) že poklicana v orožje, da je navdušenost velikanska in da vojska mora biti. To je menda tudi napotilo Avstrijo, Prusijo in Rusijo, da so v Carigradu po svojih poslancih zahtevale od sultana, naj orožje toliko časa miruje, dokler se ne zvé, kaj uporniki hočejo; al Turška noče nič o tem vedeti, ker se vmes vtika tudi Angleška, ki hoče s Francosko skupno v dogovor stopiti s Turčijo. Posredovanje do zdaj nima nobenega vspeha tudi pri upornikih ne, dasiravno so jim te vojne moči naznanile, da, če se s Turčijo ne pogodé, nimajo se od njih nikake pomoči nadjati. — Med tem uporniki napredujejo posebno v Ercegovini. Turkov je pri Kleku sicer stopilo na suho 1030, al ker so jim pota v Ercegovino uporniki zastavili, ne morejo z mesta. Derviš-paša jim je poslal naproti četo z Mostara, pa tudi teh ne pusté uporniki naprej. Okoli Trebinj je bilo več bitev, v pondeljek glavni naskok upornikov na trdnjavo, ki se bo morala podati. Upornikom, katerih vodja je tu jako izurjen mož in vajen vojak Ljubibratić, bi pri tej priliki prišlo v roke mnogo živeža, streliva in orožja. Črnogorci vhajajo v celih trumah čez mejo ustajnikom na pomoč. — Slabše gre upornikom v Bosni, ker jim manjka vsega, vodij, orožja, streliva in živeža. Več tisuč žensk, otrok in starčkov je pribežalo na Hrvaško zemljo. Prvi hip so pa uporniki vendar-le več Turških čet prenaglili in potolkli, pri Kostajnici je bila 18. t. m. huda bitka. Turki so imeli tak strah tu, da so se še celó deca oborožili in po trgu tekali; obuli so vsi lahka obuvala, da morejo lože v hribe pobegniti. Od Stare Gradiške, Kozarske planine, med Savo in Uno do Kostanjice, v Dubici, Predoru je vse na nogah. — Za glavnega poveljnika Turške armade v Ercegovini je imenovan Nedjib-paša. — 20. dne t. m. so Turki Bosniškega duhovna Tadića konju na rep privezali in ga tako privezanega od Strižne do Novega jahali, tukaj ga ubili, mu glavo odsekali in na kol nataknili! — In take divjake še branijo in zagovarjajo nemčurski časniki!! — Iz Stare Gradiške se naznanja: Navdušeno ustajajo kristjani povsod s sekirami in motikami, ker druzega orožja nimajo. Do Vrbasa in poleg Vrbasa vse je na nogah. Lozinka njih je: smrt ali svoboda! — Najnovejše novice iz Zavalja poročajo, da so Turki od Bišča (trdnjave) nagrnili Kostajnici v pomoč, — da je ustaja se pričela na Srbski granici v Bjelini, ko je dozdaj Bosniška ustaja omejena bila samo na Turško Hrvaško, to je, do Vrbasa. Bjelina je na Drini, kakih 20 milj od Vrbasa in 2 milji od močvirnih obál Save, — da na Kugljanih poleg obali Une leží mnogo mrtvih Bosnjakov; ne vé se, kdo jih je ubil, misli se pa, da so Turki zopet le-sem prišli in posekali ljudí. Iz Staregradiške je 23. t. m. prišlo poročilo, da je zopet pribežalo 2000 ljudí in do 3000 glav goveje živine, konj, svinj itd. Vozečim se danes po Savi bilo je milo videti matere z otročiči v naročji in na ramah, ki so bežale pred silo Turško; lakomni špekulanti pa se mastijo z nesrečo siromaške raje in po nič kupujejo živino. — Iz Beligrada se razglaša, da je v Albanskih planinah se vnela ustaja, in da iz Bolgarskega beží mnogo rodovin v Srbijo, kar je znamenje, da tudi v Albaniji se skoro vname ustaja, — iz Zavalja je prišel telegram 23. avgusta, da se okoli Bihača blizo granice Hrvaške raja organizira; vse od 20 do 60 let grabi za orožje, sekire, handžare, kose in motike; pušek je premalo, — od Stare Gradiške pa, da je bil 23. avg. hud boj v Podgradci, Kazaizovici in Martinici, — vspeh pa ni še znan. — Po vsem tem hladnokrvnim novicam vladnih listov, ki poročajo, da bo ustaja potlačena na mirnem potu', ni verjeti, je že preveč krvi prelite.

Dalmacija. — Zadarski list „Zemljak“ konstatira, da ni v Dalmaciji nobene zapreke tistim, ki hočejo iti v Ercegovino upornikom na pomoč. List namreč piše: „Z vsakim parobrodom se pripelje Slovencev raznega roda, ki gredó upornikom na pomoč, pa nihče jim ne brani čez mejo, samo oboroženi ne smejo tje.“

---

13. zapisnik doneskov za dr. Costov spominek,

za katerega so darovali

gospodje: dr. Jernej Zupanec, c. kr. notar v Ljubljani 10 gold., Anton Krčon, župnik v Rudniku 1 gold., Janez Kovačič, dekan v Trebnjem 3 gold., Josip Jaklič, kaplan v Trebnjem 2 gold., Ignacij Kutnar, kaplan v Doberničah 1 gold., Anton Trepal, administrator v Seli 1 gold., Jakob Marolt, župnik pri Sv. Križu 1 gold., Anton Nemec, kaplan pri sv. Trojici 1 gold., Janez Šular, župnik v Trebelnem 1 gold., Franjo Švajgar, kaplan v Trebelnem 1 gold.

Žitna cena

v Ljubljani 21. avgusta 1875.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaška 5 fl. 31. — turšice 3 fl. — soršice 4 fl. 10. — rží 3 fl. 10. — ječmena 2 fl. 70. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 60. — ovsa 2 fl. 10. — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 20. avgusta.

5% metaliki 69 fl. 55 kr.	Ažijo srebra 101 fl. 55 kr.
Narodno posojilo 74 fl. — kr.	Napoleondori 8 fl. 94 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.